

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
БИОЛОГИЯ ЖӘНЕ БИОТЕХНОЛОГИЯ ФАКУЛЬТЕТІ
БИОАЛУАНТҮРЛІЛІК ЖӘНЕ БИОРЕСУРСТАР КАФЕДРАСЫ

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ АЛЬ-ФАРАБИ
ФАКУЛЬТЕТ БИОЛОГИИ И БИОТЕХНОЛОГИИ
КАФЕДРА БИОРАЗНООБРАЗИЯ И БИОРЕСУРСОВ

Ғалым - цитолог, гистолог, биология ғылымдарының докторы, профессор Қазақстан Ұлттық Ғылым Академиясының Құрметті мүшесі, Қазақстан Ұлттық Жаратылыстану Ғылымдарының Академиясының және Ресей Жаратылыстану Академиясының академигі Сапаров Қуандық Әбенұлының 75 жылдығына арналған

«ЗАМАНАУИ БИОЛОГИЯ ЖӘНЕ ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ БИОАЛУАНТҮРЛІЛІКТІ САҚТАУДЫҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ» тақырыбында
Республикалық ғылыми–әдістемелік конференция
24 қараша, 2017 ж.

Республиканская научно-методическая конференция
«АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОВРЕМЕННОЙ БИОЛОГИИ И СОХРАНЕНИЯ БИОРЕСУРСОВ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН»,

Посвященная 75-летию ученого-цитолога, доктора биологических наук, профессора, Почетного члена Национальной Академии Наук Республики Казахстан, академика Казахстанской национальной академии естественных наук и Российской академии естествознания

Сапарова Қуандықа Әбеновича
24 ноября 2017 г.

Алматы 2017

**БАЙЗАҚ АУДАНЫНДАҒЫ ЖАЛҒЫЗТӨБЕ ЖӘНЕ
СУХАМБАЕВ АУЫЛДЫҚ ОКРУГТЕРІНІҢ МАЛ
ЖАЙЫЛЫМДАРЫНДАҒЫ ӨСІМДІКТЕР ЖАБЫНЫНА
САНДЫҚ САЛЫСТЫРМАЛЫ СИПАТТАМА**

Муратбаева А.С., Тұрғара Ж.Д., Назарбекова С.Т.

*әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университеті, Алматы,
Қазақстан, e-mail: ms.moon16@mail.ru*

Қазіргі таңда мал жайылымдары кеміп бара жатыр. Оның басты себептерінің бірі – ондағы өсімдіктер жабынындағы өсімдіктер түрінің азаюы, өнімділіктің төмендеуі және арамшөптер мен улы өсімдіктердің пайда болуы. Өсімдіктердің өнімділігі мен сақталуына шөлді аймақта малдарды азықпен қамтамасыз ету дәрежесі тығыз байланысты. Сондықтан өсімдіктер жабынын тиімді пайдалану, өсімдік ресурстарын толығымен дұрыс игеру, оны сақтау қазіргі таңдағы өзекті мәселелердің бірі болып табылады. Зерттеулер өсімдік ресурстарын тиімді пайдалану мақсатында мал жайылымдарының өсімдік жабынын зерттеу үшін орындалды. Зерттеу барысында өсімдік жабынының құрылымы анықталды.

Далалық кезеңде геоботаникалық ізденістер Жалғызтөбе ауылдық округінде 1:50000 масштабта ал Сухамбаев ауылдық округі 1:25000 масштабта маршрут бағытының арақашықтығын 1 км-ден алып, маршруттық әдіспен жүргізілді.

Өсімдіктер жабынын анықтау және сипаттаумен қатар мал жайылымдықтарының өнімділігін әрқайсысы 1 м² болып келетін 4 алаңқайда ору әдісімен анықтау жүргізілді. Бұл ретте шөптесін өсімдіктер 1-3 см биіктікте, ірі шөптер – 4-6 см биіктікте кесілді, жартылай бұталардың осы жылғы өскіні кесіліп немесе жұлынып тасталды.

Жалғызтөбе ауылдық округінің жері 2 аумақты қамтып жатыр : Негізгі аумақпен және Көделі аумағымен (кадастрлық кварталдар 06-087-023, 06-087-029, 06-087-030, 06-087-031, 06-087-036) және Сухамбаев ауылдық округінің жері 2 аумақты қамтиды : Негізгі аумақ және Ақшолоқ аумағымен (кадастрлық кварталдар 06-087-060, 061, 062, 063, 064, 065) сипатталады.

Жалғызтөбе ауылдық округінің жалпы алып жатқан аумағы 17893 га құрады. Соның ішінде ауылшаруашылық алқаптар – 17099 га, басқа алқаптар – 794 га қамтиды. Ауылшаруашылық

алқаптардағы мал жайылымдықтары – 11457 га, егістік жерлер – 5238 га, шабындықтар – 389 га, бақшалар – 15 га алып жатса басқа алқаптар, яғни бұталар – 71 га, қамыс батпақтары – 255 га, шаруашылық құрылыстар – 30 га, елді-мекендер 286 га, сулы жерлер – 152 га құрайды.

Сухамбаев ауылдық округінің жалпы территориялық аумағы 7649 га алып жатыр. Соның ішінде ауылшаруашылық алқаптар – 7127 га, басқа алқаптар – 522 га құрайды. Ауылшаруашылық алқаптар ішінде мал жайылымдықтар – 2736 га, шабындық жерлер – 291 га, бақшалар – 9 га қамтиды. Сонымен қатар басқа алқаптардан бұталар – 31 га, қамыс батпақтары – 6 га, елді-мекендер – 236 га, сулы жерлер 109га, зираттар – 5 га алып жатыр.

Далалық зерттеу материалдары бойынша Жалғызтөбе ауылдық округінің флористикалық тізімінде 175 түр, 126 түр, 35 тұқымдас болып келеді. Сонымен қатар, өсімдіктер жабынындағы доминанттары - 21 түр. Түрлер санының басым көпшілігін (157 түр – 89,7%) малдар жейді, 18 түрі – улы, 25 түрі – дәрілік болып келеді. Сол сияқты Сухамбаев ауылдық округінің флористикалық тізімінде 96 түр, 81 туыс, 30 тұқымдасқа жіктеледі. Өсімдіктер жабынындағы доминанттар 14 түр. Түрлер санының басым көпшілігін (59 түр – 61,4%) малдар жейді, 12 түрі – улы, 8 түрі – дәрілік болып келеді.

Зерттеу жұмыстарының далалық кезеңде алынған өсімдіктер жабыны бойынша материалдарға алдын-ала қорытынды жасай кетсек, екі ауылдық округ бір ауданда орналасқанымен, ондағы мал жайылымдарының өсімдіктер жабыны түрлерінің саны және флористикалық құрамы жағынан алуантүрлі болып келеді. Оған зерттелген ауылдық округтардың ауқымының әртүрлілігі негізгі себеп бола алады. Зерттеу жұмыстары жүргізілген ауылдық округтардағы мал жайылымдарының өсімдіктер жабынындағы өзгешеліктері әр округтың жер бедерімен, топырағының әркелкілігімен, су қорлары мен климаттың жыл сайынғы өзгерістерімен, антропогендік факторлардың әсерімен сипатталады.

